

особами, у той час, як кошти фізичних осіб використовуються в інвестиційному процесі недостатньо. Певною мірою такий переки є наслідком недовіри населення до банківської системи та фондового ринку, які є основними інститутами, що сприяють інвестуванню тимчасово вільних коштів фізичними особами. Механізм дії кожного інструменту податкового регулювання дозволяє знизити податкове навантаження на платників податків, в результаті чого зменшується сума податкових надходжень до бюджету, але ці втрати за кожним з інструментів відрізняються за своїми розмірами [3]. Отже, необхідно застосовувати саме такий набір інструментів, який забезпечив би додаткові надходження до бюджету від новостворених підприємницьких структур, або розширення діяльності вже існуючих. Особливу увагу слід приділяти визначенню доцільності податкової підтримки окремих стадій життєвого циклу інвестицій в залежності від виду інвестицій, що потребують державної підтримки з метою скорочення строків окупності інвестицій та зменшення строків початку повернення недоотриманих коштів до державного бюджету. Це залежить від ставок конкретних податкових пільг, терміну їх дії та конкретного виду інвестицій.

Механізм податкового регулювання інвестиційної діяльності має ґрунтуватися на обмеженому колі інструментів, але достатньо дієвих для його ефективного функціонування. Збільшення числа інструментів податкового регулювання не сприятиме їх ефективності, а, швидше, навпаки. Зазначений механізм має охоплювати наступні сфери регулювання: сприяння інвестуванню фізичними особами, як у розвиток малого підприємництва, так і через інвестування на фондовому ринку; сприяння до реінвестування прибутку господарюючими суб'єктами; сприяння іноземним інвестиціям. Але, слід відзначити, що податковий механізм не буде ефективним без комплексного підходу до вирішення питання нарощування обсягів інвестиційної діяльності.

Література:

1. Чистов С. М. /Державне регулювання економіки: Навчальний посібник./ – К.: КНЕУ, 2002. – 208с.
2. Марченко О. І. Стимулююча роль оподаткування інноваційної діяльності / О. І. Марченко // Економіка : проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2009. – Вип. 249. – Т. 6. – С. 1349–1355.
3. Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування / [за заг. ред проф. Іванова Ю. Б.]. – Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. – 448 с. – (Монографія).

Грина Плешкан

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник: к.е.н., доц. Ткачик Ф.П.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ МІНІМІЗАЦІЇ

Тіньова економіка в Україні стала однією з найважливіших не тільки фінансовою але і економічною проблемою. За вітчизняними та іноземними підрахунками, обсяг тіньової економіки в нашій державі варіюється від 40-60 % ВВП.

Головні фінансові причини розквіту тіньової економіки загальновідомі - це недосконале законодавство, податковий тягар, надмірне регулювання державою ринків праці та виробництва продукції. Під тіньовою економікою слід розуміти фінансово-економічну діяльність, яка пов'язана з незаконним привласненням особою або групою осіб частини створеної вартості або частки майна. Тобто це неконтрольоване суспільством виробництво, розподіл, обмін і споживання товарно-матеріальних цінностей. Фінансово-економічна діяльність в тіньовому секторі здійснюється поза законом, що унеможливорює стабільний розвиток суспільства та набуває особливої актуальності у зв'язку з формуванням централізованих фондів коштів.

Основними передумовами високого рівня тінізації національної економіки залишається неефективний інституціональний базис регулювання підприємництва та незадовільні умови здійснення підприємницької діяльності. (див. табл. №1).

Поряд з цим однією з причин виникнення тіньового сектору економіки є низька заробітна плата та високі податки на фонд оплати праці. На 1 долар погодинної зарплати середньостатистичний український працівник виробляє приблизно в 3 рази більший ВВП, ніж аналогічний американський. Це свідчить про експлуатацію найманої праці [1].

Вважаємо за доцільне виділити конкретні негативні наслідки впливу тіньової економіки на якісний рівень життя населення, а саме: несправедливий розподіл національного доходу, криміналізація суспільства, недовіра до органів державної влади, дискримінація суб'єктів господарської діяльності, скорочення податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, нелегальний експорт капіталів та зменшення обсягів інвестицій в економіку, залежність від іноземних позичок, втрата промислового та інтелектуального потенціалу нації [2].

Детінізація української економіки пов'язана з комплексним її реформуванням, спрямованим на усунення чинників, які негативно впливають на економіку:

- 1) скорочення офіційних джерел ресурсно-фінансового забезпечення підприємств;
- 2) порушення інтересів між суб'єктами економічно-фінансових відносин, що скорочує базу розширеного відтворення одних суб'єктів на користь іншим;
- 3) зростання штучного завищення витрат на ресурси, вузли та напівфабрикати (у деяких товарних групах українські ціни перевищили світові);
- 4) прояви монопольної поведінки тощо [4].

Таблиця 1

Систематизація причин виникнення «тіньової» економіки

Причини		Характеристика
1.	Економічні	- кризи фінансової системи; - високі ставки, велика кількість та складний механізм розрахунку податків; - встановлення пільгових умов функціонування окремим суб'єктам господарювання; - прагнення підприємців отримати надприбутки; - занадто високий рівень податків; - взаємозв'язок бізнесу з кримінальними структурами.
2.	Соціальні	- низький рівень життя населення; - високий рівень безробіття та орієнтація частини населення на те, щоб отримати дохід будь-яким способом; - нерівномірний розподіл ВВП.
3.	Правові	- слабе забезпечення правоохоронних структур необхідними матеріально-технічними ресурсами; - низький рівень правового пізнання та правової культури населення; - необмежене нормативно-правове поле у державному законодавстві та значна кількість механізмів здійснення тіньових операцій.
4.	Державні	- корумпованість державних служб різноманітних владних структур, контрольних служб: податкової, санепідемконтролю, пожежної безпеки тощо; - умови, що дають змогу використовувати державне майно та майно організаційних структур заради одержання неофіційного приватного доходу державними чиновниками та управлінцями; - можливість лобіювання власних інтересів суб'єктами господарювання у державних інстанціях.

Джерело: складено на основі [3]

Отже, в кожній сфері прояву тіньової економіки потрібно шукати різні шляхи детінізації, адже специфічність кожної галузі не дає все звести під стандартне трактування. Так, сферу підприємництва необхідно легалізувати за рахунок удосконалення системи оподаткування, у добувній промисловості слід здійснювати прозоріші розподіли спеціальних дозволів і ліцензій на здійснення діяльності, у виплаті заробітної плати працівникам – ліквідувати диспропорції в оплаті праці та ввести диференціацію оподаткування. Тобто необхідно створити фінансові

умови для легалізації тіньового сектора та усунення державних корумпованих структур на всіх рівнях влади.

Література:

1. Предборський В.А. Тіньова економіка як загроза національній безпеці // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – №9(52). – С.14–18.
2. Фільштейн Л. М. Фінансово-економічні проблеми тіньової економіки в Україні та шляхи її легалізації / Л. М. Фільштейн // Наукові праці Кіровоградського нац. тех. ун-ту. – 2012. – С. 191–192.
3. Приварникова І. Ю. Тіньова економіка України : причини, обсяги та шляхи їх зменшення / І.Ю. Приварникова, К.В. Степанюк // Держава та регіони. Сер : Економіка та підприємництво. – 2010. - № 2. - С. 163 - 167.
4. Варналій З. С. Шляхи детінізації економіки України та її особливості // Банківська справа. – 2007. – №2. – С.56–57.

Микола Плиска

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: к.е.н., доцент Герчаківський С.Д.

ІНСТРУМЕНТАРІЙ МИТНО-ТАРИФНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Митно-тарифна політика будь-якої держави, повинна виконувати низку завдань серед яких, крім забезпечення необхідного рівня доходів державного бюджету є забезпечення певного рівня захисту національних підприємств, які здійснюють переоснащення виробництва, його раціоналізацію, реструктуризацію, впроваджують нові методи управління з метою підвищення конкурентоздатності вітчизняних товарів на світовому ринку та створення рівних умов для конкуренції вітчизняних та іноземних товаровиробників.

Одним з основних інструментів митно-тарифної політики є митні тарифи – в сучасних умовах – ввізне мито, ставки якого зведені у митних тарифах.

Протекціоністська (захисна) функція мита, насамперед, реалізується через так званий ціновий ефект – запровадженням ввізного мита призводить до подорожчання імпортованих товарів та дає змогу вітчизняному товаровиробнику скористатися ціновою перевагою і розширити можливості для виготовлення та реалізації ним аналогічної продукції. Ефективність тарифного захисту обумовлюється тим, наскільки сформованим є захисний механізм митного тарифу.

Знижуючи чи підвищуючи ставки у митному тарифі, країна завжди ризикує: у першому випадку - отримати перенасичення внутрішнього ринку імпортованими товарами, що призведе до зменшення національного виробництва таких товарів, а у другому - завести країну у глухий кут міжнародної економічної ізоляції. Тому завжди необхідно проводити виважену митно-тарифну політику і зважати на власні економічні інтереси.

Структура митних тарифів у багатьох країнах забезпечує захист інтересів насамперед вітчизняних виробників готової продукції, не перешкоджаючи при цьому ввезенню сировини, напівфабрикатів та комплектуючих. При цьому для захисту вітчизняних товаровиробників готової продукції і стимулювання ввезення сировини і напівфабрикатів використовується деталізована диференціація ставок мита залежно від товарних груп і конкретних виробів з врахуванням потреби в імпорті, рівні національних і світових цін, яка дає змогу застосовувати принцип тарифної ескалації – підвищення рівня митного оподаткування товарів у міру зростання ступеня їх обробки продукції. Чим вищий відсотковий ріст ставки мита по мірі просування товару від сировини до готової продукції, тим вищий ступінь захисту виробників готової продукції від зовнішньої конкуренції, тобто ступінь ескалації залежить від рівня ефективності переробки сировини.

Принцип ескалації – це принцип побудови митного тарифу, що базується на понятті порівняльної конкурентоспроможності сировинних і готових виробів. При прийнятті економічного рішення виникає ситуація, коли ввезення сировини і, наприклад, замовлення на